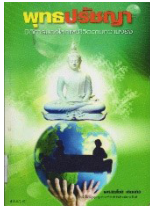

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

พุทธปรัชญา : มิติการมองโลกและชีวิตตามความจริง

ผู้เขียน: ผศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว

Author: Asst.Prof.Dr.Teerachot Kerdkaew

ภาณุวัฒน์ สิงห์คำป้อม¹ และ จรัส ลีกา²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Panuvat Singkumpong¹ and Jaras Leeka²

Mahachulalongkornrajavidyalayai University KhonKaen Campus^{1,2}

E-mail: s.panuvat@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอมุมมองทางพุทธปรัชญาในมิติการมองชีวิตและโลกตามความจริง โดยใช้หลักการ แนวคิด วิธีการ กระบวนการ และแนวทางของพระพุทธศาสนาผ่านมุมมองทางปรัชญา ในรูปของการสังเคราะห์สาระสำคัญทางพุทธปรัชญาในมิติทางอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ เพื่อสร้างชุดความรู้ทางพุทธปรัชญาเพื่อให้เข้าใจชีวิตและโลกตามความจริง รวมถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในระดับปัจเจกจนถึงระดับบริษัชน และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขตามแนวพุทธปรัชญา

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา; มิติการมองชีวิต; มิติการมองโลก; ความจริง

* ได้รับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 16 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 มิถุนายน 2566

Received: 21 November 2023; Revised: 16 June 2023; Accepted: 20 June 2023

Abstract

This book review aims to present a Buddhist philosophy perspective on life and the real world. using principles, concepts, methods, processes and guidelines of Buddhism through a philosophical perspective in the form of a synthesis of Buddhist philosophy in the metaphysical, epistemological and ethical dimensions To create a set of knowledge in Buddhist philosophy to understand life and the real world. including the development of human potential at the level of ordinary people to the noble level and peaceful coexistence in society according to Buddhist philosophy

Keywords: Buddhist Philosophy; Life Perspective; Worldview; Reality

บทนำ

หนังสือเรื่อง “พุทธปรัชญา: มติการมองโลกและชีวิตตามความจริง” แต่งโดย ผศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว จัดพิมพ์โดยโครงการสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ 10540 เลข ISBN : 978-974-9781-37-1 มีจำนวน 430 หน้า ราคาจำหน่าย 230 บาท ความน่าสนใจในหนังสือเล่มนี้เกิดจากการที่ผู้เขียนเป็นนักวิชาการทางปรัชญา และมีภูมิหลังจบการศึกษาเปรียญธรรม 9 ประโยค จึงมีความเข้าใจทางพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยได้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของพุทธศาสนาและปรัชญา เมื่อวิเคราะห์เจตนารมณ์ของผู้เขียนพบว่า ผู้เขียนพยายามนำเสนอหลักการ แนวคิด วิธีการ และแนวทางของพระพุทธศาสนาผ่านมุมมองทางปรัชญา ในมิติของการมองโลกตามความเป็นจริง การเชื่อมโยงมนุษย์กับสิ่งอื่นที่อยู่รอบตัวมนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุน รวมทั้งการนำเสนอแนวทางการพัฒนาชีวิตไปสู่เป้าหมายตามแนวทางพุทธปรัชญา โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายเพื่อสื่อความเข้าใจกับคนร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการเลือกหนังสือเรื่อง “พุทธปรัชญา : มติการมองโลกและชีวิตตามความจริง” มาวิจารณ์ โดยมีเหตุผล 5 ประการ คือ ประการแรกเพราะเห็นว่าหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือเชิงวิชาการทางพุทธปรัชญาร่วมสมัย และมีเนื้อหาพุทธปรัชญาหลายประเด็นที่เข้ากับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบัน ประการที่สองเพราะหนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนมีความสามารถในการนำเสนอประเด็นทางพุทธปรัชญาได้อย่างน่าสนใจ ประการที่สามเพราะเป็นหนังสือวิชาการทางพุทธปรัชญาที่น่าเชื่อถือ และสามารถในการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงทางวิชาการได้ ประการที่สี่เพราะเป็นหนังสือที่ได้รับการยอมรับในวงวิชาการเนื่องจากผู้เขียนมีภูมิความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และประการที่ห้าเพราะเห็นว่าหนังสือเล่มนี้เป็นแบบอย่างในการผลิตตำราวิชาการทางพุทธปรัชญา

โครงสร้างของหนังสือ

การวิจารณ์หนังสือเรื่อง “หนังสือเรื่อง “พุทธปรัชญา : มิติการมองโลกและชีวิตตามความจริง” แต่งโดย ผศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว ซึ่งเป็นหนังสือที่มีลักษณะเป็นพุทธปรัชญาประยุกต์ ถูกจัดอยู่ในกลุ่มหนังสือประเภทวิชาการพุทธปรัชญาร่วมสมัย มีเนื้อหาของหนังสือจำนวน 12 บท แต่ละบทมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1. ปฐมบทแห่งพุทธปรัชญา : ความหมายลักษณะหลักการและเป้าหมาย โดยสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับความหมายของปรัชญาเชิงวิชาการและเชื่อมโยงมาสู่ความหมายของพุทธปรัชญา ลักษณะสำคัญของพุทธปรัชญา หลักการและวิธีการทางพุทธปรัชญา รวมทั้งประเด็นเกี่ยวกับเป้าหมายของพุทธปรัชญา
2. โลกกับสัจจะเชิงปรัชญา: การมองโลกตามความจริง โดยสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับการมองโลกตามทัศนะพุทธปรัชญา ซึ่งเห็นว่าโลกเป็นธรรมชาติของความจริง การเกิดหรือดับของโลกเป็นไปตามกฎธรรมชาติ ทัศนะของพุทธปรัชญามุ่งทำความเข้าใจโลกตามความจริง แล้วปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับโลกแห่งความจริง การปรับตัวเพื่ออยู่กับโลกแห่งความจริงอย่างมีความสุข และพัฒนาตนให้หลุดพ้นจากโลกแห่งวัตถุ
3. มนุษยทัศน์ : การมองมนุษย์แบบเสริมค่าและความหมาย โดยเนื้อหาสาระสำคัญของบทนี้ได้นำเสนอทัศนะของพุทธปรัชญาเกี่ยวกับมนุษย์ 3 ประเด็นหลัก คือ วิเคราะห์ความเป็นมาของมนุษย์ในอัครคัมภีร์พุทธ เบญจขันธ์เป็นองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์ ธรรมชาติของชีวิตแปรไปตามสามัญลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เพื่อเป็นเกณฑ์ชี้วัดคุณค่าของมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญา
4. กฎแห่งกรรม : ดัชนีชี้วัดความแตกต่างของมนุษย์ โดยเนื้อหาสาระสำคัญของบทนี้ ได้กล่าวถึงกฎแห่งกรรมว่าเป็นดัชนีชี้วัดความแตกต่างของมนุษย์ โดยปูพื้นฐานความเข้าใจเรื่องกรรมตามแนวพุทธปรัชญา การจำแนกความหมาย ประเภท และผลของกรรม โดยเน้นหนักไปในเนื้อหาเรื่องกรรมที่เป็นตัวชี้วัดความแตกต่างของมนุษย์ ว่ามีสาเหตุมาจากกุศลและอกุศล ซึ่งแสดงออกในรูปของกายกรรมและวจีกรรม โดยในช่วงท้ายบทได้นำเสนอกระบวนการแก้ปัญหา พัฒนา และขจัดกรรมโดยใช้กระบวนการไตรสิกขา
5. สังสารวัฏ : วงจรชีวิตที่ควรศึกษา โดยเนื้อหาสาระสำคัญของบทนี้ ได้กล่าวถึงวงจรชีวิตของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายว่าเป็นไปตามสังสารวัฏ ซึ่งเชื่อมโยงกันตามหลักปฏิจจสมุปบาท โดยมีกิเลสเป็นมูลเหตุของสังสารวัฏ ส่วนกรรมเป็นมรรคาแห่งสังสารวัฏ และวิบากเป็นกระบวนการสืบต่อสังสารวัฏ
6. มรณานุสติ : การเตรียมความพร้อมสู่ชีวิตหลังความตาย โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญที่กล่าวถึงความตายตามทัศนคติของพุทธปรัชญา ซึ่งได้เสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนตายด้วยความไม่ประมาทในชีวิตและการสั่งสมความดีเพื่อเชื่อมโยงไปสู่สุคติภูมิ

7. ความดี ความชั่ว ผลต่างกับเกณฑ์วินิจฉัยเชิงพุทธ โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการอบมโนทัศน์ด้านความดีตามแนวพุทธปรัชญาว่า ความดีเป็นกระบวนการการจัดความชั่วออกจากใจ ทำให้ฉลาดในความดี มีความบริสุทธิ์สะอาดผ่องใส การชำระใจให้สะอาดปราศจากกิเลส รวมทั้งการมีกุศลธรรมและการประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ โดยมีกุศลมูลเป็นบ่อเกิดของความดี ส่วนมโนทัศน์ด้านความชั่วเป็นสิ่งที่ส่งผลให้ผู้กระทำมีความพินาศ การมีคติชั่ว การกระทำที่เป็นเหตุได้รับโทษ ก่อศัตรู สร้างความเกลียดชัง ความเศร้าหมอง และขุ่นเคืองใจ เป็นต้น โดยบ่อเกิดของความชั่วมาจากอกุศลมูล

8. พุทธจริยศาสตร์ : หลักการดำเนินชีวิตแบบผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน โดยมีสาระสำคัญในบทนี้เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น จริยศาสตร์มีหลายมิติ เช่น จริยศาสตร์ในเชิงเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เป็นต้น พุทธปรัชญาจำแนกจริยศาสตร์ออกเป็น 3 ระดับ คือ จริยศาสตร์ระดับศีลธรรม ซึ่งมุ่งเน้นจริยศาสตร์พื้นฐานสำหรับชีวิตและสังคม จริยศาสตร์ระดับสมาธิ ซึ่งเป็นจริยศาสตร์แห่งการพัฒนาเพื่อพัฒนาจิตใจ และจริยศาสตร์ระดับปัญญา ซึ่งเป็นจริยศาสตร์แห่งการพัฒนาจิตเพื่อความรู้แจ้ง โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อความหลุดพ้น

9. อุดมคติเชิงพุทธ : สิ่งมีค่าที่มนุษย์ควรแสวงหา สาระสำคัญในบทนี้จะกล่าวถึงอุดมคติตามแนวพุทธปรัชญา 5 รูปแบบ คือ อุดมคติแบบสุขนิยมบนฐานความสุขทางกายและความสุขทางใจ อุดมคติแบบประโยชน์นิยมบนฐานอรรถประโยชน์ อุดมคติแบบปัญญานิยมในระดับโลกียะปัญญาและโลกุตระปัญญา อุดมคติแบบวิมุตตินิยม ซึ่งเป็นอุดมคติที่มุ่งไปสู่ความพ้นทุกข์ และอุดมคติแบบเสรีนิยม 2 ระดับ คือ เสรีนิยมพื้นฐานภายใต้กรอบทางศีลธรรม และเสรีนิยมสูงสุดเพื่ออิสรภาพทางใจที่หลุดพ้นจากพันธนาการของกิเลส

10. ลึกขาศักดิ์ : การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์จากปุถุชนสู่อริยชน โดยสาระสำคัญของบทนี้จำแนกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นเรื่องที่มนุษย์ควรศึกษาเกี่ยวกับชีวิต ปัจจัยสนับสนุนชีวิต ปัจจัยขัดขวางชีวิต และการมีเป้าหมายชีวิตตามแนวพุทธปรัชญา ส่วนที่สองเป็นการศึกษาเชิงพุทธ โดยกล่าวถึงการศึกษาแบบอายตนะว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตประจำวัน และการศึกษาแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นกระบวนการใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์ ส่วนที่สามเป็นเป้าหมายของการศึกษาเชิงพุทธ เป้าหมายระดับการได้มาและการใช้ความรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ เป้าหมายระดับการเข้าถึงความจริงเพื่อพัฒนามนุษย์ปุถุชนสู่อริยชน และเป้าหมายของการศึกษาเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์

11. นิพพาน : อิสรภาพที่แท้จริงของชีวิต โดยสาระสำคัญของบทนี้สังเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นแนวคิดเกี่ยวกับเสรีภาพและอิสรภาพตามแนวพุทธปรัชญา ส่วนที่สองเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ตามแนววิสุทธิมรรค และส่วนที่สามกล่าวถึงนิพพานว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของพุทธปรัชญา ซึ่งเป็นอิสระที่แท้จริงของชีวิต โดยได้วิเคราะห์ทัศนะนิพพานสำหรับคนรุ่นใหม่ นิพพานในความหมายของความดีสูงสุด ส่วนนิพพานมีลักษณะเป็นความว่างจากตัวตน

12. อัมมิกสังคัม : แนวทางการสร้างสรรค์สังคมไทยสู่ความยั่งยืน โดยสาระสำคัญของบทนี้สังเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกกล่าวถึงโครงสร้างสังคมตามแนวพุทธปรัชญา ซึ่งประกอบด้วยหลักการปฏิบัติเพื่อสันติสุขของชีวิตและสังคมที่เป็นไปตามแนวเบญจศีลและเบญจธรรม ส่วนที่สองกล่าวถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมตามหลักปฏิรูปปฏิรูปเทศะเพื่อให้เกิดสังคมที่พึงประสงค์ และการจัดสรรสิ่งแวดล้อมแนวพุทธตามหลักสัปปายะ 7 ส่วนที่สามเป็นเป้าหมายทางสังคมในระดับความสุขของชีวิตและสังคมแบบโลกียะ และเป้าหมายที่วางจากตัวตนแบบโลกุตระ ซึ่งได้เชื่อมโยงความเป็นมนุษย์กับสังคมและการบรรลุความหลุดพ้น

ทศนะวิจารณ์

บทวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์ได้ทำการศึกษาเนื้อหาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อคัดกรองประเด็นสำคัญที่จะนำมาใช้ในบทวิจารณ์ ซึ่งจะได้นำเสนอบทวิจารณ์ในแบบพิชฌัญญวิจารณ์ในเชิงสร้างสรรค์ 2 ส่วน คือ จุดเด่นและจุดด้อย ดังต่อไปนี้

1. จุดเด่น : จากการศึกษาพบว่า จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้จำแนกออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1) รูปแบบการจัดพิมพ์หนังสือเชิงวิชาการ โดยเฉพาะหนังสือในเชิงพุทธปรัชญา ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอพุทธปรัชญาในหลากหลายมิติและใช้ภาษาสำนวนที่สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย ทำให้สามารถศึกษาพุทธปรัชญาได้เข้าใจง่ายขึ้น

2) การเร้าให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ โดยได้นำเสนอพุทธปรัชญาผ่านเรื่องราวทางสังคมร่วมสมัย เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับผู้อ่าน เช่น การพูดเรื่องกฎแห่งกรรมผ่านดัชนีชี้วัดความแตกต่างของมนุษย์วงจรชีวิตในรูปแบบของสังสารวัฏ การใช้หลักมรณานุสสติเพื่อเร้าให้เกิดกระบวนการเตรียมความพร้อมสู่ชีวิตหลังความตายโดยไม่ประมาทในชีวิต รวมทั้งกฎเกณฑ์การวินิจฉัยความดีหรือชั่วตามแนวพุทธจริยศาสตร์ เพื่อเร้าให้เกิดวิเคราะห์กับปัญหาทางสังคมร่วมสมัย และการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นคุณค่าของหนังสือที่ทำให้มีมุมมองต่อชีวิตในเชิงคุณค่า

3) ความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ถึงแม้ว่าหนังสือเล่มนี้จะนำเสนอมุมมองทางสังคมร่วมสมัย แต่ก็ไม่ได้ละเว้นการอ้างอิงเนื้อหาจากแหล่งอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือ โดยเน้นการอ้างอิงพระไตรปิฎก ซึ่งผู้วิจารณ์ได้ทดลองนำไปสืบค้นตามข้อมูลที่อ้างอิงในหนังสือ พบว่า ผู้เขียนได้อ้างอิงพระไตรปิฎกได้ตรงตามเนื้อหาในพระไตรปิฎก ทั้งส่วนที่เป็นชื่อพระสูตร เล่ม ชื่อ หน้า ยกตัวอย่างเช่น ผู้เขียนได้นำเสนอการเกิดขึ้นของมนุษย์กลุ่มแรกของโลก ซึ่งอ้างอิงเนื้อหาในอัครคัมภีร์สูตร ทิมนิกาย ปาฏิกวรรค เล่มที่ 11 ข้อ 140 หน้า 102 โดยได้กล่าวถึงมนุษย์จากเทวดาชั้นอาภัสสรพรหม ซึ่งมีสถานภาพและคุณสมบัติเหมือนเทวดา แต่เมื่อกินจวนดินและการบริโภคอาหารแบบมนุษย์ทำให้ผิวกายหยาบกระด้างจนแปรสภาพมาเป็นมนุษย์ โดยหนังสือเล่มนี้ได้มีการอ้างอิงแหล่งที่มาจากพระไตรปิฎกและตำราที่มีความน่าเชื่อถือ (ธีรโชติ เกิดแก้ว, 2553 : 61)

4) การนำเสนอพุทธปรัชญาในเชิงวิชาการสมัยใหม่ หากได้มีการอ่านหนังสือเล่มนี้แบบผิวเผิน อาจทำให้นักปรัชญามีความรู้สึกว่าเนื้อหาหลายส่วนขาดมิติในเชิงปรัชญา แต่เมื่ออ่านเชิงวิเคราะห์และทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง พบว่า ผู้เขียนไม่ประสงค์ที่ทําปรัชญาให้เป็นเรื่องยากหรือทําปรัชญาให้เป็นเรื่องลึกลับซับซ้อน แต่เป็นการวิเคราะห์และอธิบายพุทธปรัชญาโดยใช้ภาษาวิชาการสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของพระศรีคัมภีรญาณที่ว่า “การนำเสนอพุทธธรรมเชิงวิเคราะห์เป็นบ่อเกิดแห่งพุทธปรัชญา” เพื่อให้คนในปัจจุบันได้เข้าใจแนวคิดทางพุทธปรัชญาได้ง่ายยิ่งขึ้น พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์, 2556 : 61)

5) รูปแบบการนำเสนอพุทธปรัชญาที่น่าสนใจ โดยส่วนใหญ่เมื่อกล่าวถึงพุทธปรัชญาแล้ว มโนทัศน์ของคนส่วนใหญ่ก็จะมุ่งไปที่การมีศัพททางพุทธศาสนาที่สลับซับซ้อน ผนวกเข้ากับแนวคิดทางปรัชญา ยิ่งทำให้เกิดความเข้าใจยากยิ่งขึ้น แต่ในหนังสือเล่มนี้ได้มีการนำเสนอพุทธปรัชญาโดยใช้ภาษาและมุมมองที่เข้าใจง่าย แม้บางครั้งจะมีการใช้ศัพททางพระพุทธศาสนาและปรัชญา แต่ก็มีคำขยายและคำอธิบายพ่วงท้ายเสมอ เช่น โลกกับสสารัตถะเชิงปรัชญาขยายความเป็นการมองโลกตามความจริง มนุษยทัศน์ซึ่งอธิบายว่าเป็นการมองมนุษย์แบบเสริมค่าและความหมาย นำเสนอกฎแห่งกรรมว่าเป็นดัชนีชี้วัดความแตกต่างของมนุษย์ การกล่าวถึงมรณานุสสติว่าเป็นการเตรียมความพร้อมสู่ชีวิตหลังความตาย และให้คำจำกัดความนิพพานว่าเป็นอิสรภาพที่แท้จริงของชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เขียนได้มีรูปแบบการนำเสนอแนวคิดทางพุทธปรัชญาผ่านภาษาร่วมสมัย โดยมีการร้อยเรียงเนื้อหากับการใช้ศัพททางพุทธศาสนามาเสริมในกรณีที่ต้องการรักษาคุณค่าและอรรถรสดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา เช่น สติปัฏฐาน คือ การระลึกถึงพฤติกรรมของชีวิตโดยองค์รวม ได้แก่ การศึกษาพฤติกรรมทางกาย อย่างมีสติ (กายานุปัสสนา) การศึกษาความรู้สึกที่เกิดขึ้นอย่างมีสติ (เวทนานุปัสสนา) การศึกษาเรียนรู้ความคิดอย่างมีสติ (จิตตานุปัสสนา) และการศึกษาเรียนรู้ธรรม (ธัมมานุปัสสนา) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เขียนได้มีความเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งจึงอธิบายหลักธรรมที่เข้าใจง่าย

6) การนำเสนอเนื้อหาเพื่อสื่อสารกับคนร่วมสมัย เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มีลักษณะเป็นพุทธปรัชญาร่วมสมัย มีการสื่อสารภาษาทางปรัชญากับคนร่วมสมัย จึงทำให้ผู้อ่านได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ในทางพุทธปรัชญาซึ่งผู้เขียนสามารถเชื่อมโยงประเด็นทางพุทธปรัชญากับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย โดยยกเหตุการณ์ทางสังคมมาวิเคราะห์ในเชิงปรัชญา แล้วนำเสนอผ่านมุมมองพุทธปรัชญาร่วมสมัย ทำให้เกิดคุณค่าในเชิงเนื้อหาไปพร้อมกับการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการศึกษาและนำไปปฏิบัติ รวมทั้งสร้างอรรถรสในเชิงภาษากับการสื่อสารทางปรัชญาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. จุดที่ควรเพิ่มเติม : จากการศึกษาหนังสือเล่มนี้ พบว่า เนื้อหาบางส่วนเป็นจุดด้อยของหนังสือ ซึ่งสังเคราะห์ส่วนที่เป็นจุดที่ควรเพิ่มเติมออกเป็น 6 ประเด็น พร้อมข้อเสนอแนะในการพัฒนาในการจัดพิมพ์ครั้งต่อไป ดังนี้

1) เนื้อหาไม่ครอบคลุมพุทธปรัชญา จากการศึกษาวิเคราะห์และจับประเด็นสำคัญทำให้เห็นว่า ในหนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอประเด็นทางพุทธปัญญา แต่มีเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมพุทธปรัชญา ซึ่งปฐม บัญศรีตัน กล่าวว่า “ขอบข่ายพุทธปรัชญาประกอบด้วยอภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ และตรรกศาสตร์” (ปฐม บัญศรีตัน, 2556 : 14-15) เนื่องจากเนื้อหาหนังสือนี้ส่วนใหญ่เน้นไปที่มุมมอง พุทธปรัชญาในเชิงจริยศาสตร์ แต่ยังขาดความชัดเจนในการเชื่อมโยงเนื้อหาในมิติของพุทธปรัชญาสาขาอื่น จึงทำให้ประเด็นเนื้อหาขาดไปและไม่ครอบคลุมขอบข่ายเนื้อหาปรัชญาสาขาอื่น 2) การสรุปไม่ครอบคลุม เนื้อหา แต่ละบทมีการสรุปไม่ครอบคลุมเนื้อหา ส่วนในบทที่ 2 และบทที่ 5 ไม่มีการสรุปท้ายบท จึงทำให้ โครงสร้างเนื้อหาไม่สัมพันธ์กัน และในช่วงท้ายของหนังสือควรมีการสรุปภาพรวมของเนื้อหาให้ครอบคลุม ทั้งหมด พร้อมทั้งการอภิปรายในประเด็นเนื้อหาสำคัญ และเสนอวิธีการนำพุทธปรัชญาไปใช้ประโยชน์ด้วย เพื่อให้เกิดคุณค่าของหนังสือในเชิงการนำไปใช้ประโยชน์

3) ขาดการเชื่อมต่อเนื่องของเนื้อหาแต่ละบท เนื้อหาของหนังสือยังขาดความต่อเนื่อง ซึ่งบางส่วนของเนื้อหาที่นำเสนอในบทเดียวกันแต่ไม่สอดคล้องกัน เนื้อหาบางส่วนตัดจบห้วน ๆ จึงทำให้เกิด ช่องว่างของเนื้อหา ซึ่งขาดการอธิบายขยายความเชื่อมต่อเนื้อหาเข้าด้วยกัน

4) ขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงของเนื้อหา เนื้อหาบางส่วนไม่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน จึงทำให้ผู้อ่าน รู้สึกว่าเนื้อหาตัดจบในแต่ละบท ซึ่งอาจถูกมองได้ว่าผู้เขียนนำบทความแต่ละเรื่องมารวบรวมเป็นหนังสือ จึงทำให้ขาดความสัมพันธ์เชื่อมโยงของโครงสร้างเนื้อหา และควรมีการอธิบายเชื่อมโยงเนื้อหาจากบทสู่บท เพื่อให้เห็นการจัดลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหา

5) ยังไม่มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นกระบวนการนำพุทธปรัชญาไปใช้ประโยชน์ ทำให้ละเลย ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการนำพุทธปรัชญาไปใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่เนื้อหาจะเน้นไปที่การเสนอหลักการและวิถีคิดทางพุทธปรัชญา ถ้าหากสามารถขยายความ เพื่อแสดงให้เห็นกระบวนการนำหลักพุทธปรัชญาไปใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและสังคมในปัจจุบัน ก็จะทำให้เกิดการยกระดับจากคุณค่าในทางวิชาการไปสู่คุณค่าที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขนิยมด้วย

6) ขาดการนำเสนอชุดความรู้ที่เป็นแก่นสาระสำคัญของหนังสือ เนื่องจากเนื้อหาในหนังสือ ส่วนใหญ่นำเสนอและตัดจบเฉพาะบท จึงขาดความเชื่อมโยงของเนื้อหาและขาดความเชื่อมโยงสรุปเป็น ชุดความรู้ที่เป็นสาระสำคัญของเนื้อหา ดังนั้น เพื่อแสดงให้เห็นความก้าวหน้าในเชิงวิชาการ จึงควรมีการสร้าง ชุดความรู้สรุปไว้ในท้ายเล่มด้วย

สรุป

หนังสือเรื่อง “พุทธปรัชญา : มิตติการมองโลกและชีวิตตามความจริง” มีเนื้อหา 12 บท ซึ่งเป็นหนังสือเชิงวิชาการที่มีลักษณะเป็นพุทธปรัชญาประยุกต์ โดยได้นำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาผ่านมุมมองทางปรัชญาเชื่อมโยงกับประเด็นทางสังคมร่วมสมัย ซึ่งมีบทสรุปดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของหนังสือ: หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) ส่วนหน้า ซึ่งประกอบด้วยปกหน้า ซึ่งระบุชื่อหนังสือแยกออกเป็น 2 บรรทัด บรรทัดแรกใช้อักษรขนาดใหญ่มีข้อความว่า “พุทธปรัชญา” ส่วนบรรทัดต่อมาใช้ขนาดตัวอักษรเล็กลงมีข้อความว่า “มิตติการมองโลกและชีวิตตามความจริง” ส่วนตรงกลางปกพระพุทธรูปปางสมาธิที่สื่อถึงความเป็นพุทธศาสนา ภายใต้พระพุทธรูปเป็นภาพลูกโลกซึ่งมีเงาของคนที่มืออ้ากปริยานั่งครุ่นคิด สะท้อนให้เห็นการใช้ความคิดทางปรัชญา ส่วนด้านใต้ลูกโลกจะเป็นมือ 2 ข้าง ที่รองรับโลกเอาไว้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานกลมกลืนระหว่างพุทธศาสนากับปรัชญาว่ามีส่วนสำคัญในการจรรโลงโลก และด้านล่างของปกหนังสือเป็นชื่อผู้เขียน และยังมีปกในหน้าข้อมูลบรรณานุกรม คำนำ และสารบัญ 2) ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 12 บท และ 3) ส่วนท้าย ประกอบด้วย บรรณานุกรมที่ใช้อ้างอิงในหนังสือ ประกอบด้วย พระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกา 11 เรื่อง หนังสือวิชาการ 93 เรื่อง บทความ 2 เรื่อง งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ 3 เรื่อง และข้อมูลอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ต 5 เรื่อง และปกหลังเป็นประวัติและผลงานผู้เขียน

2. หมวดหมู่ : จากการวิเคราะห์หนังสือเล่มนี้สามารถจำแนกเนื้อหาออกเป็น 7 หมวดหมู่ หมวดที่ 1 มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกทัศน์ทางพุทธปรัชญาและสาระสำคัญทางพุทธปรัชญา ซึ่งเป็นเนื้อหาที่อยู่ใน 2 บทแรก, หมวดที่ 2 มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญา ซึ่งมีเนื้อหาอยู่ในบทที่ 3, หมวดที่ 3 กรรมและวงจรสังสารวัฏและการเตรียมความพร้อมสู่ชีวิตหลังความตาย ซึ่งมีเนื้อหาอยู่ในบทที่ 4, 5 และ 6, หมวดที่ 4 มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งอยู่ในบทที่ 7-8 โดยได้กล่าวถึงพุทธจริยศาสตร์ เกณฑ์วินิจฉัยเชิงพุทธจริยศาสตร์และหลักการดำเนินชีวิตแบบผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน, หมวดที่ 5 มีเนื้อหาเกี่ยวกับอุดมคติและเป้าหมายสูงสุดของพุทธปรัชญา ซึ่งอยู่ในบทที่ 9 โดยได้กล่าวถึงอุดมคติเชิงพุทธ และบทที่ 11 นิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนา, หมวดที่ 6 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ซึ่งอยู่ในบทที่ 10 สิกขาทัศน์: การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์จากปุถุชนสู่อริยชน, และหมวดที่ 7 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์สังคมสู่ความยั่งยืน ซึ่งอยู่ในบทที่ 12 โดยมุ่งเน้นการนำเสนอประเด็นธัมมิกสังคม ตามแนวพุทธปรัชญา ซึ่งหมายถึงระบบที่เหมาะสมแก่การอยู่ร่วมกันทางสังคมมากที่สุดตามแนวพุทธปรัชญา (พิชัย สุขวุ่น, 2558 : 181) เพื่อเป็นแนวทางการสร้างสรรค์สังคมไทยสู่ความยั่งยืน

3. ลักษณะ : หนังสือเล่มนี้มีลักษณะเป็นพุทธปรัชญาประยุกต์

4. ชนิด/ประเภท : หนังสือนี้เป็นหนังสือประเภทวิชาการพุทธปรัชญาร่วมสมัย

5. วัตถุประสงค์ : วัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้เพื่อเสนอโลกทัศน์พุทธปรัชญาต่อการมองโลกและมนุษย์ตามความเป็นจริง เพื่อเชื่อมโยงมนุษย์ไปสู่สิ่งอื่นที่อยู่รอบตัวในฐานะที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาชีวิตสู่เป้าหมาย เพื่อให้สามารถมองมนุษย์ด้วยกันอย่างเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อนำหลักพุทธปรัชญาไปประยุกต์ใช้กับชีวิตและสังคมได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย และเพื่อเป็นตำราทางปรัชญาที่สามารถนำไปอ้างอิงและต่อยอดทางวิชาการ

6. สาระ/ประเด็น/แนวคิด : จากการศึกษาหนังสือพุทธปรัชญา มิติการมองโลกและชีวิตตามความจริง ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดและสาระสำคัญทางพุทธปรัชญาหลากหลายประเด็น ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญออกเป็น 6 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) โลกทัศน์ทางพุทธปรัชญาและสาระสำคัญทางพุทธปรัชญา ซึ่งเป็นการกล่าวถึงปฐมบทพื้นฐานแห่งพุทธปัญญา โดยได้มีการปูพื้นฐานแนวคิดทางปรัชญาทั่วไปแล้วเชื่อมโยงมาสู่โลกทัศน์ทางพุทธปรัชญา และนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับพุทธปัญญาในภาพกว้าง เพื่อให้เข้าใจความหมายของพุทธปรัชญา ลักษณะสำคัญของพุทธปรัชญา รวมทั้งหลักการ วิธีการ และเป้าหมายของพุทธปรัชญา

2) โลกทัศน์เกี่ยวกับการมองโลกและมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญา ซึ่งได้นำเสนอธรรมชาติที่เป็นจริง กฎธรรมชาติที่เป็นจริง และการจำแนกโลกตามความเป็นจริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจโลกตามความจริง และสามารถปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับโลกแห่งความจริงได้อย่างมีความสุข รวมทั้งการนำเสนอหลักเกณฑ์พุทธจริยศาสตร์ในสถานการณ์ที่มีปัญหาเชิงจริยธรรม

3) วิถีจักรชีวิตตามแนวพุทธปรัชญา ซึ่งได้สังเคราะห์เนื้อหาสาระสำคัญออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกมุ่งเน้นประเด็นที่เกี่ยวกับกรรมและการให้ผลของกรรมตามแนวพุทธปรัชญา ส่วนที่สองมีเนื้อหาเกี่ยวกับวงจรสังสารวัฏ และส่วนที่สามเป็นการนำเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ชีวิตหลังความตาย

4) อุดมคติและเป้าหมายสูงสุดของพุทธปรัชญา ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนออุดมคติของชีวิตตามมุมมองพุทธปรัชญา การมองชีวิตในเชิงคุณค่า สิ่งมีค่าที่มนุษย์ควรแสวงหาตามแนวพุทธปัญญา รวมทั้งนำเสนอแนวคิดทางพุทธปรัชญาผ่านมุมมองที่เป็นอุดมคติ 5 แนวคิด คือ แนวคิดแบบสุขนิยม แนวคิดประโยชน์นิยม แนวคิดปัญญานิยม แนวคิดวิมุตตินิยม และแนวคิดเสรีนิยม โดยเนื้อหาได้เชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายสูงสุดเพื่อการหลุดพ้นจากทุกข์และการเวียนว่ายตายเกิด

5) การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญา ซึ่งได้นำเสนอการพัฒนาศักยภาพมนุษย์โดยการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยขัดขวางการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาชีวิตอย่างมีเป้าหมายผ่านกระบวนการศึกษาเชิงพุทธแบบอายตนะเพื่อการเรียนรู้ตามวิถีชีวิต การศึกษาแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อให้เกิดกระบวนการใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์และส่วนท้ายได้นำเสนอการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เพื่อสังคม การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ยกระดับจากปุถุชนสู่อริยชน และการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เพื่อความหลุดพ้นจนบรรลุถึงสุนิพพาน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของพุทธปรัชญา

6) การสร้างสรรค์สังคมสู่ความยั่งยืน โดยเนื้อหาส่วนนี้จะมุ่งประเด็นหลักไปที่โลกทัศน์ทางสังคมตามมุมมองพุทธปรัชญา หลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยใช้ัมมิกสังคมเพื่อเป็นแนวทางสร้างสรรค์สังคมไทยสู่ความยั่งยืน 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการสร้างสรรค์โครงสร้างทางสังคม โดยนำเสนอหลังเบญจศีลและเบญจธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อสันติสุขของชีวิตและสังคม และการใช้กุศลกรรมบถ 10 เป็นเครื่องมือผดุงความสงบสุข และความเรียบร้อยของสังคม ส่วนที่สองเป็นการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งมีสาระสำคัญ 3 ประเด็น คือ การใช้ปฏิรูปเทศะเพื่อให้เป็นภาพรวมของสังคมที่พึงประสงค์ การใช้หลักสัปปายะ 7 เป็นเครื่องมือในการจัดการสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อความสมดุลของชีวิตในสังคม และการป้องกันอบายมุขเพื่อให้สังคมปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้าย ส่วนที่สามเป็นการสร้างสรรค์เป้าหมายทางสังคมร่วมกัน ซึ่งได้ออกแบบเป้าหมายในระดับโลกิยะเพื่อความสงบสุขของชีวิตกับสังคม และเป้าหมายในระดับโลกุตระเพื่อความว่างจากตัวตน

7. โลกทัศน์ผู้เขียน : จากการวิเคราะห์เนื้อหาสามารถสังเคราะห์สาระสำคัญของเนื้อหาออกเป็น 7 กลุ่ม คือ โลกทัศน์ทางพุทธปรัชญาและสาระสำคัญทางพุทธปรัชญา โลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญา โลกทัศน์เรื่องกรรมกับวงจรสังสารวัฏและการเตรียมความพร้อมสู่ชีวิตหลังความตาย หลักเกณฑ์ของพุทธจริยศาสตร์ อุดมคติและเป้าหมายสูงสุดของพุทธปรัชญา การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญา และปิดท้ายด้วยการนำเสนอแนวทางการสร้างสรรค์สังคมสู่ความยั่งยืน จากการวิเคราะห์เนื้อหาดังกล่าว พบว่า ผู้เขียนมุ่งเน้นแนวคิดทางพุทธปรัชญาต่อการมองโลกและมนุษย์ตามความจริง และยังการเชื่อมโยงมุมมองของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกับสิ่งอื่น แล้วมุ่งเป้าไปสู่พุทธปรัชญาเพื่อความเข้าใจชีวิตและโลกตามความจริงเพื่อทำลายอวิชชาที่ปิดบังปัญญา จนบรรลุถึงความหลุดพ้นจากความทุกข์ และการปรับเปลี่ยนมุมมองต่อชีวิตเชิงสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ผ่านโลกทัศน์ทางพุทธปรัชญา รวมทั้งการปรับใช้พุทธปรัชญาเพื่อพัฒนาตนเองและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

8. รูปแบบการเขียน : ผู้เขียนให้ความสำคัญกับโครงเรื่องและการจัดกลุ่มเนื้อหาให้สัมพันธ์กัน โดยมีลักษณะการเดินเรื่องที่ยึดหลักพุทธปรัชญาผ่านการตีความ การอธิบายขยายความ และการวิเคราะห์เนื้อหาในประเด็นสำคัญ โดยการใช้ภาษาและเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ และหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์หรือโจมตีแนวคิดทางปรัชญาอื่นที่ไม่สอดคล้องกับพุทธปรัชญา แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของผู้เขียนที่มีลักษณะประนีประนอมทางวิชาการ และยังมีการสอดแทรกวิถีคิดทางพุทธปรัชญาตามทัศนะของผู้เขียนด้วย

9. ข้อค้นพบจากการวิจารณ์ : สิ่งที่ค้นพบจากการวิจารณ์ 4 ส่วน คือ 1) หนังสือเล่มนี้ได้แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของผู้เขียน ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการนำหลักพุทธปัญญามาใช้อธิบายขยายความสอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อ และเนื้อหาไม่หลุดออกจากหลักการ สะท้อนให้เห็นภูมิความรู้ของผู้เขียนที่มีภูมิหลังการศึกษาจบปริญญาธรรม 9 ประโยค แต่วิธีการนำเสนอจะเน้นให้ความสำคัญกับ

ผู้อ่านเป็นหลัก โดยไม่เอาภูมิความรู้ของตัวเองเป็นที่ตั้ง ทำให้สามารถสื่อสารพุทธปรัชญาด้วยภาษาร่วมสมัยที่เข้าใจง่าย 2) การดำเนินเรื่อง นอกจากการวางโครงสร้างเนื้อหาของหนังสือแล้ว ในแต่ละบทยังพบว่า มีรูปแบบการเกริ่นนำเพื่อปูพื้นก่อนเข้าสู่เนื้อเรื่อง จากนั้นจึงมีการดำเนินเรื่องเพื่อแตกประเด็นย่อย แล้วนำเสนอเนื้อหาแบบพรรณนาโวหารให้ครอบคลุมแต่ละบท พร้อมกับการเสนอแนะในบางประเด็นที่สำคัญ 3) โลกทัศน์ของผู้เขียน เนื่องจากผู้เขียนมีภูมิความรู้ทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง จึงสามารถบูรณาการโลกทัศน์ของพระพุทธศาสนาผ่านมุมมองทางปรัชญา สอดรับกับหลักการ วิธีการ แนวทาง และเป้าหมายตามโลกทัศน์ของพุทธปรัชญาได้ดี 4) ข้อค้นพบในมิติทางปรัชญา จากการวิเคราะห์หนังสือพบว่า ผู้เขียนได้สอดแทรกแนวคิดทางพุทธปรัชญาสรุปได้ 11 มิติ คือ พุทธปรัชญาในมิติสังขยนิยม เหตุผลนิยม มนุษยนิยม มนุษยธรรมนิยม ธรรมชาตินิยม มัชฌิมนิยม สัมพัทธนิยม อเทวนิยม ปฏิบัตินิยม ประโยชน์สุขนิยม และวิมุตินิยม

10. จุดที่ควรพัฒนา : หนังสือเล่มนี้ควรมีการนำเสนอแนวคิดทางพุทธปรัชญาให้ครอบคลุมปรัชญาทุกสาขา และการสรุปเนื้อหาในแต่ละบทให้ครอบคลุม พร้อมทั้งเชื่อมโยงเนื้อหาในแต่ละบท เพื่อให้เนื้อหามีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน โดยมีการจัดลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาและการเพิ่มเติมพุทธปรัชญาในเชิงกระบวนการ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติสอดคล้องบริบทสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้ยังควรเพิ่มเติมเนื้อหาส่วนท้ายเพื่อสรุปและประมวลเนื้อหาทั้งหมด และสร้างชุดความรู้ทางพุทธปรัชญา

11. คุณค่าของหนังสือ: หนังสือเล่มนี้สะท้อนคุณค่าทางวิชาการที่สามารถนำไปใช้อ้างอิงและต่อยอดทางวิชาการได้ ทั้งยังมีคุณค่าด้านวรรณศิลป์เพราะมีศิลปะในการร้อยเรียงเนื้อหาและการออกแบบรูปเล่มสวยงามสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง มีคุณค่าในเชิงเนื้อหาที่มุ่งสร้างความเข้าใจพุทธปรัชญาหลากหลายมิติ ในขณะเดียวกันก็ยังสะท้อนคุณค่าทางสังคมที่ก่อให้เกิดมุมมองทางสังคมและวิถีการปฏิบัติเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งคุณค่าในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาชีวิตตามแนวพุทธปรัชญา

องค์ความรู้ใหม่

การวิจารณ์หนังสือ “พุทธปรัชญา : มิติการมองโลกและชีวิตตามความจริง” ทำให้ได้องค์ความรู้จากการอ่านเนื้อหา และการวิจารณ์หนังสือ เมื่อนำมาสังเคราะห์ห่อองค์ความรู้ใหม่ในมิติของปรัชญา สรุปได้ดังนี้

1. อภิปรัชญา พบว่า หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงพุทธปรัชญาอยู่หลายมิติ ซึ่งมีเนื้อหาเชิงอภิปรัชญาแทรกซึมอยู่ในทุกบท แต่สาระสำคัญของอภิปรัชญาได้มุ่งเน้นการนำเสนอทัศนะพุทธปรัชญาเกี่ยวกับโลกทัศน์เกี่ยวกับมนุษย์ และทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อหลุดพ้นจากโลกของกิเลสและตัณหาจรัสสสารวิญญู เพื่อยกระดับมนุษย์ระดับปวงชนสู่อริยชน จนบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของพุทธปรัชญา คือ นิพพาน

2. ญาณวิทยา พบว่า ผู้เขียนได้พยายามที่จะนำเสนอกรอบการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ผ่านกระบวนการ แสวงหาความรู้แบบสิกขาทัศน์ โดยใช้กระบวนการไตรสิกขาและมรรค 8 ซึ่งเป็นกระบวนการวิธในการแสวงหาชุดความรู้ ซึ่งได้จำแนกรูปแบบการแสวงหาความรู้ 3 แบบ คือ การแสวงหาความรู้ที่ได้จากกัลยาณมิตรผ่านกระบวนการแบบสุตมยปัญญา การแสวงหาความรู้แบบคิดวิเคราะห์ผ่านกระบวนการแบบจินตมยปัญญา และการแสวงหาความรู้แบบลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะจากประสบการณ์จริงผ่านกระบวนการแบบภาวนามยปัญญา

3. จริยศาสตร์ พบว่า พุทธจริยศาสตร์เน้นกระบวนการดำเนินชีวิตไปพร้อมกับกระบวนการพัฒนาชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข จริยศาสตร์ในพุทธปรัชญามีเจตนารมณ์ที่เป็นกุศล สามารถนำมาปรับใช้ได้กับทุกยุคสมัย ซึ่งจำแนกพุทธจริยศาสตร์ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับแรกเป็นพุทธจริยศาสตร์ระดับศีลธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินชีวิตดีงาม การไม่เบียดเบียนหรือสร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและสังคม ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ให้แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ และเป็นปัจจัยให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ระดับที่สองเป็นพุทธจริยศาสตร์ระดับสมาธิ ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจตามหลักสมถกรรมฐาน ซึ่งจะทำให้มีการพัฒนาจิตใจ 3 ส่วน คือ พัฒนาสุภาพจิต พัฒนาคุณภาพจิต และพัฒนาประสิทธิภาพทางจิต และระดับที่สามเป็นพุทธจริยศาสตร์ระดับปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักวิปัสสนากรรมฐาน ส่งผลให้เกิดปัญญาญาณทั้งในระดับโลกียะปัญญา และโลกุตระปัญญา ดังนั้น พุทธจริยศาสตร์จึงเป็นกระบวนการสันติวิธีที่มีผลทำให้เกิดสันติสุขและสันติภาพ ทั้งในระดับบุคคลสู่สังคมระดับจุลภาค และมหภาค

เอกสารอ้างอิง

- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2553). พุทธปรัชญา : มิติการมองโลกและชีวิตตามความจริง. สมุทรปราการ: โครงการสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ปรุทม์ บุญศรีตัน. (2556). พุทธอภิปรัชญา ความจริงเกี่ยวกับจักรวาล โลก มนุษย์ และสังสารวัฏ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ วันจันทร์). (2556). พุทธปรัชญา. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชัย สุขุมน. (2558). บทวิจารณ์หนังสือ อัมมิกสังคณนิมม. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(1), 181-188.